

AKTUELLT FRÅN
FOLKHÄLSOKOMMITTÈN

LÄGESÖVERSIKT

PROJEKT UNGA VUXNA

DECEMBER 2007

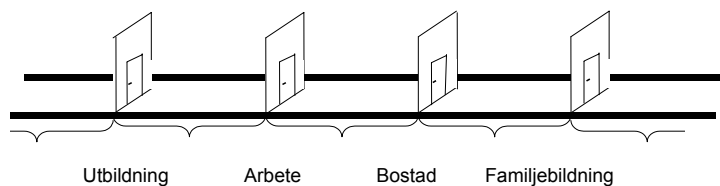
LÄGESÖVERSIKT AV UTVECKLINGSARBETET

”PROJEKT UNGA VUXNA”

DECEMBER 2007

UPPGIFTEN ÄR ATT...

...inom ramen för Folkhälsokommitténs hälsodatagrups arbete med att långsiktigt och strategiskt sammanställa hälsodata visa på metoder som beskriver unga vuxnas livsvillkor på vägen in i vuxenlivet.

FÖRORD

Hälsoläget i Sverige som nation måste generellt anses som gott. Bakom en sådan sammanfattning kan det emellertid dölja sig skillnader i hälsa mellan olika samhällsgrupper. Dessa bör uppmärksammas, inte bara på grund av de ekonomiska konsekvenser det har för samhället, utan även på grund av följderna för den enskilde samhällsmedborgaren.

I Folkhälsorapport 2005 riktar Socialstyrelsens uppmärksamhet på att unga individers psykiska välbefinnande är lågt och att deras välfärdsutveckling har försämrats.

Samhällsutvecklingen under de senaste årtiondena har inneburit stora förändringar för ungdomar, med ökade utbildningskrav och senare inträde på arbetsmarknaden. Tiden från avslutad skolgång eller yrkesutbildning till det första riktiga arbetet, egen bostad, partner och familjebildning är idag längre än tidigare. Unga vuxna i Sverige har i internationella jämförelser en god hälsa, men gruppen är på intet sätt homogen. Livsvillkor och levnadsvanor skiljer sig på ett systematiskt sätt mellan olika grupper av unga vuxna.

En rapport från Ungdomsstyrelsen visar att faktorer som kön, etnisk bakgrund, funktionshinder och social klass har betydelse för om individen lyckas etablera sig på arbetsmarknaden eller hamnar utanför. Samtidigt är begrepp som ”utanförskap” och ”utsatthet” problematiska genom att de tenderar att sätta fokus på förklaringar och lösningar som rör den enskilda individen istället för på strukturella mekanismer och processer som påverkar individens möjligheter som individen själv inte kan påverka.

Johan Jonsson
Folkhälsochef
Folkhälsokommitténs kansli
Västra Götalandsregionen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
SAMMANFATTNING	7
INLEDNING	9
SYFTE	10
METOD	10
Enskilda intervjuer – Förundersökning under 2006	11
Fokusgrupper – Verifieringsundersökning under 2007	11
RESULTAT	12
DISKUSSION OCH REFLEKTION	13
FORTSATT PROCESS PROJEKT UNGA VUXNA	13
Lokala insamlingar	13
Innehållsanalys	14
Kunskapsspridning	14
TIDPLAN	15

SAMMANFATTNING

Projektet ”unga vuxna” är ett utvecklingsarbete, vars syfte är att beskriva påverkbara strukturer och mekanismer i samhället, som man genom vetenskapliga rön vet påverkar hälsa. Ungas hälsosituation och livsvillkor ska beskrivas så att man utifrån detta kan bilda underlag till formulering av policymål och prioritering av främjande och förebyggande insatser på region-, kommun- och kommundelsnivå.

Den dominerande insamlingsmetoden för att sammanställa mätdata till folkhälsopolitiska underlag är att hämta hem kvantitativa data från nationella register och enkätundersökningar. Vårt projekt valde att komplettera och validera dessa kunskaper med kvalitativa metoder, då osäkerheten i bedömningen av registerdata och befolkningsundersökningar som bryts ner till lokal nivå, är stor med risk att prioritering av främjande och förebyggande insatser på lokal nivå fattas på felaktiga grunder. Ett viktigt observandum för kunskapsinhämtning via befolkningsundersökningar är att bortfallet i den aktuella populationen 16 – 29 år är oroande stor.

Folkhälsopolitiska underlag måste vara beskrivningar som ger möjlighet till analys och att dra slutsatser om möjliga insatser. För att sträva mot det övergripande nationella folkhälsomålet krävs att det i samhällssystemet finnas ett inbyggt hänsynstagande till att individer/grupper har olika och särskilda förutsättningar till en jämlik hälsa. Projektets avsikt är att beskriva dessa förutsättningar. Då är möjligheten att fånga variationen mellan individer och grupper central. Unga vuxna lever i en verklighet som snabbt förändras och beskrivningar för att planera interventioner måste även följa med i förändringen. För ett lokalt proaktivt folkhälsoarbete krävs också kunskapsinhämtning som i sig är interaktiv och reaktiv.

I dialog med unga personer genom enskilda intervjuer och fokusgrupper har vi i en gemensam process sökt få ökad kunskap om hur unga vuxna själva ser sin verklighet. Vi har sökt fånga variationen i deras upplevelser och erfarenheter kring förutsättningarna att etablera sig i vuxenlivet och särskilt vinnlagt oss om att få med grupper, som i sedvanligt kartläggningsarbete ofta hamnar i bortfallsgruppen. Parallellt med denna insamlingsprocess har vi tagit del av och bearbetat rapporter och dokumentation från Sverige och utomlands.

Som modell av vuxenblivandet har vi tänkt oss att unga vuxna måste passera ett antal dörrar för att däremellan befinna sig i olika rum representerande skolstadier, arbetssökande, arbete osv. Förutsättningarna för att öppna en dörr eller passera övergången från ett rum till ett annat

skiljer sig åt mellan individer. Många unga med rätt nycklar passerar snabbt genom dörrarna på en rak kurs. Andra behöver förutom nycklar ges förutsättningar att vika av genom olika sidodörrar på vägen som då blir krokigare. De flesta unga vuxna har satt mål och strävar för framtiden. Alla har inte tillgång till de kunskaper som behövs för att komma vidare och många saknar stöd att se rationella vägval för att nå de egna målen. För ett generationsövergripande stöd behövs olika arenor, där de unga och redan vuxna kan mötas i en ”vertikal” kommunikation. Det behövs också kommunikation mellan dessa arenor, ett horisontellt samarbete.

Unga personers livsvillkor och förutsättningar låter sig ej enkelt fångas med enbart kvantitativa ansatser. För att man trovärdigt och effektivt skall kunna följa unga personers livsvillkor och deras förutsättningar för hälsa krävs metoder för kunskapsinsamling som utgår från de unga vuxnas eget perspektiv. Underlaget för analys och slutsatser om främjande och förebyggande insatser måste kompletteras med lokalt förankrad kunskap. Det så vunna empiriska materialet måste valideras med vetenskapliga rön och analyseras med hjälp av regionala forskarnätverk och referensgrupper. Denna metodansats ger också förutsättningar för ett lokalt baserat förändringsarbete utan fördröjningar på grund av att man väntar på officiella data.

Under 2008 kommer kompletterande lokala insamlingar att genomföras och en bred och fördjupad innehållsanalys av det totala kunskapsmaterialet genomföras, allt i samarbete med lokala hälsoplanerare.

INLEDNING

I Regionfullmäktiges beslut om budget 2005 gavs Folkhälsokommittén i uppdrag ”att utarbeta mätmetoder för att öka kunskapen om barn och ungas hälsa”. Folkhälsokommittén beslöt att gruppen unga vuxna även skulle ingå i uppdraget. Denna grupp i övergången mellan att vara barn och vuxen ansågs vara utsatt ur hälsosynpunkt och deras livsvillkor ofta osynliga. De kan sägas befinna sig i ett välfärdens vakuum.

Uppdraget utformades som ett delprojekt inom de ramar folkhälsokommitténs hälsodatagrupp har med att långsiktigt och strategiskt utveckla och sammanställa ”hälsodata”. Delprojektets uppdrag är att beskriva påverkbara mekanismer i samhället och dess strukturer som man genom vetenskapliga rön vet kan påverka hälsan. De ungas livsvillkor skall beskrivas så att man, utifrån detta, kan få ett underlag för formulering av policymål och prioritering av främjande och förebyggande insatser på region-, kommun- och kommundelsnivå. Beskrivningen skall också relateras till den nationella ungdomspolitiken.

Folkhälsokommitténs kansli bildade under försommaren 2005 en särskild projektgrupp ”Unga Vuxna” med arbetsgrupp, ledningsgrupp och referensgrupp som har olika roller i projektet. I dialog med olika aktörer, bl.a. ett nationellt kunskapsnätverk¹, utvecklades initialt en ”tankemodell” för vägen in i vuxenlivet. Tankemodellen symboliseras av ett antal ”dörrar” som finns mellan olika arenor i samhällsstrukturen; utbildning, arbete/inkomst, bostad och familjebildning. Dörrarna markerar de viktiga övergångar som individen måste passera under etableringsprocessen till vuxenlivet. I tankemodellen ligger underförstått att den enskilda individen måste ges samhällseliga förutsättningar att ”öppna dörrarna” för att kunna gå vidare. Hurvida individen klarar av detta eller inte och varför han eller hon inte lyckas är frågor som projektet vill belysa.

Enligt tankemodellen uppträder den första fasen mellan 16 till 19 år. Redan på detta stadium har individen med sig ett bagage av tidigare positiva och negativa erfarenheter som påverkar självuppfattning och känsla av delaktighet. Vägen in i vuxenlivet delas in i ytterligare två

¹ Kunskapsnätverket bestod av Samverkanskansliet Örebro Universitet, Göteborgs Universitet, Sahlgrenska Akademin GU, Ungdomsstyrelsen, EpC Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Sveriges kommuner och landsting, SCB.

faser åldersmässigt; 20 till 24 år och 25 till 29 år. Det är under dessa två tidsperioder som de flesta unga vuxna fortsätter utbildningen eller skaffar arbete, flyttar hemifrån och eventuellt bildar familj.

Gruppen unga kan inte betraktas som en enhetlig grupp. Individuella faktorer som kön, etnicitet, funktionshinder och sexuell läggning påverkar förutsättningarna för att kunna öppna dörrarna i ”tankemodellen” och i slutändan individens hälsa. Därför krävs, för att uppnå jämlik förutsättningar till jämlik och jämställd hälsa² för alla, att det i samhällssystemet finns ett inbyggt hänsynstagande till att individer har olika och särskilda förutsättningar.

SYFTE

Avsikten med projektet är att beskriva påverkbara riskfyllda mekanismer i samhällsstrukturen kring unga vuxna som man genom vetenskapliga rön vet kan påverka hälsan.

METOD

Projekt Unga Vuxna är ett utvecklingsarbete med metod hämtad från aktionsforskning. Det är en process där vi steg för steg får vetskap om var våra kunskapsluckor är och med vilka insamlingsmetoder vi ska fortsätta processen samt vad och vem vi kommer att studera i fortsättningen. Genom att söka kunskap tillsammans med unga, hoppas vi kunna öka förståelsen för hur unga vuxna själva tänker och fånga dynamiken i deras livssituation. Arbetsgruppen valde etnografisk ansats för fånga unga vuxnas röster. Målet är att ta fram arbetsmetoder och ett mer relevant underlag för den beskrivning som ska utgöra basen för arbetet med att följa unga vuxnas välfärds- och hälsoutveckling i regionen.

För att testa dialogformens användbarhet att sälla fram viktiga företeelser och för att se om det överhuvudtaget går att etablera en dialog med olika ungdomsgrupper utifrån deras egna perspektiv genomfördes en förundersökning.

² Det övergripande nationella målet för folkhälsa. Regeringens skrivelse 2005-06:205 Folkhälsopolitik för jämlikhet i hälsa och hållbar tillväxt.

Grupper som oftare befinner sig i ett utanförskap inbjöds till enskilda intervjuer. Vi ville fånga unga vuxnas egna perspektiv på mekanismer i samhällsstrukturen som kan leda till ett ”utanförskap”.

För att komplettera bilden av de erfarenheter gruppen unga vuxna beskriver i intervjuerna genomfördes därefter ett verifieringsarbete som består av två delar. Dels att finna referenser och statistik som speglar resultaten från förundersökningen. Dels att i gruppsamtal med unga vuxna, som enligt tankemodellen har passerat dörrarna i de olika faserna, bekräfta förundersökningens resultat samt försöka fånga deras egna upplevelser av att passera de olika dörrarna på vägen till vuxenlivet.

Enskilda intervjuer – Förundersökning under 2006

Förundersökningens ingång var enskilda djupintervjuer med unga vuxna mellan 16 – 29 år strategiskt valda från grupper som ofta befinner sig i ett utanförskap och som har upplevt svårigheter att öppna dörrarna och därigenom riskerar en sämre hälsoutveckling. Valet av informanter utgick från vår strategiska ansats och inte efter principen med ett representativt urval. Unga vuxna inbjöds från grupper med hänsyn taget till individuell bakgrund som kön, etnicitet, funktionshinder och sexuell läggning. Sammanlagt har tjugotre intervjuer med totalt tjugofem personer genomförts. Av dessa så var tretton kvinnor och tolv män. De flesta återfinns i åldersgruppen 20 till 24 år.

Fokusgrupper – Verifieringsundersökning under 2007

Det var fenomenet att ha öppnat dörrarna som vi ville fånga i gruppsamtalen. Personerna som bjöds in var mellan 16 – 29 år från olika delar av Västra Götaland, strategiskt valda från de arenor där unga vuxna kan nås; årskurs 3 i gymnasiet, olika eftergymnasiala utbildningar och i arbetslivet. Sexton fokusgrupper har genomförts med totalt etthundraötjugotvå informanter varav sextioåtta var kvinnor och femtiofyra män. De flesta var inom åldersgruppen 20 till 24 år.

Under bearbetningsprocessen har arbetsgruppen haft diskussioner om det insamlade materialet med forskarnätverk och olika referensgrupper och fått det framkomna resultatet bekräftat. Arbetsgruppen har också deltagit vid olika nationella och lokala seminarier och tagit del av rapporter från olika forskningsprojekt och utvecklingsarbeten.

RESULTAT

Projektet är avgränsat till att gälla mekanismer som beskriver det som är riskfyllt i samhällsstrukturen kring unga vuxna och det som går att förändra i ett utvecklingsarbete lokalt och regionalt. Utgångspunkten är att fånga unga vuxnas egna perspektiv på vad i samhällsstrukturen som kunde leda till utanförskap.

Under tolkningsprocessen har materialet sammanställts under rubrikerna; *egen hälsa, framtidsvision, utbildning och arbete/sysselsättning*. Uppmärksammade hinder har tematiseras som *strukturella, kulturella och individuella* för att lättare kunna visa på riskfyllda mekanismer där samhället kan skapa förutsättningar för individen att sträva vidare med att forma sin framtid. Vi fann följande strukturer och processer som påverka individens möjligheter att kunna öppna dörrarna; *redskap för kommunikation, familjesituation, attityder hos familj och släkt, attityder i skola och samhälle samt förväntningar på egen förmåga*.

Projektets initiala tankemodell med en rak sträcka som man ska lägga bakom sig genom att öppna och passera ett antal dörrar bygger på ett linjärt tankesystem. Det är också många unga vuxna som snabbt passerar genom dörrarna på en rak kurs. Vårt material visar dock att detta inte är verklighet för alla. Även om de flesta unga vuxna har mål eller strävan för framtiden så finns upplevelsen att ”den raka sträckan och att öppna dörrarna” är komplex och kaotisk för många. Om samhällssystemet ska utformas av respekt för den enskilda människan, att man är olika, behövs vuxna förebilder som stöd där samhällsstrukturen är svårtolkad. Förutsättning är då att vuxna förebilder institutionaliseras och möjligheter till att alternativa och krokiga vägar för etableringsprocessen utvecklas. Kommunikativa arenor där möte mellan unga vuxna och vuxna förebilder kan ske. För att övergångarna mellan välfärdssamhällets olika aktörer på sina respektive arenor ska ha möjligheter att möta unga vuxna i komplexa situationer krävs att samhällets strukturer inte finns i olika fack enligt ett linjärt tankesystem. Förutom förutsättningar till vertikal kommunikation mellan unga och vuxna på olika arenor krävs att de kommunikativa arenorna med sina vuxna förebilder gemensamt utvecklar ett brett horisontellt samarbete. Samarbete som även inkluderar aktörer som ex. näringslivet.

Projektet är avgränsat till att gälla unga vuxna. Men kunskapsmaterialet visar att vuxenblivandet inte börjar där unga vuxna befinner sig utan långt tidigare nämligen i barndomen. Det visar att andra intressenter och mekanismer måste komma in i den fortsatta processen.

DISKUSSION OCH REFLEKTION

Utgångspunkt för projektet är att öka kunskapen på policy-nivå om unga vuxnas förutsättningar till hälsa. Hur stort ohälsoproblemet är i denna åldersgrupp fångas vanligtvis med kvantitativa metoder från register och frågeformulär. Detta gäller även för att räkna antalet individer som tar sig igenom, respektive ej tar sig igenom, ”dörrarna”. Nog så viktiga ”mätetal” men de gör ingen åtskillnad vad gäller förutsättningarna till att öppna och passera dörrar. Ej heller beskriver numeriska mätetal vilka insatser som bör planeras.

För att ha möjlighet att beskriva och följa unga vuxnas livsvillkor och förutsättningar till hälsa krävs att man komplettera med annan kunskap fångade med andra metoder, kvalitativa metoder. Metoder som fångar kunskap som utgår från unga vuxnas eget perspektiv tillsammans med de vetenskapliga rön som finns inom ämnesområdet. Kunskap för analys som ger koncentrerade beskrivningar av unga individers olika livsvillkor. Beskrivningar som valideras i vetenskaplig litteratur och analyseras med hjälp av forskarnätverk och referensgrupper.

I samhället pågår en ständig utveckling och förändring. Därför måste samhället ha en funktion som hela tiden lyssnar och beskriver det som sker i lokalsamhället. En viktig del i det förebyggande arbetet är att ha metoder till ständigt pågående informationsinhämtning och reflekterande analys, där alla intressenter är engagerade.

FORTSATT PROCESS PROJEKT UNGA VUXNA

Här är vi nu i utvecklingsprocessen. De i kunskapsmaterialet uppmärksammade mekanismer i samhällsstrukturen som lyfts fram har i sin tur ställt nya frågor som kräver svar. Vilka arenor finns i lokalsamhället för vertikal och horisontell kommunikation? Vilka andra aktörer påverkar unga vuxna väg till vuxenlivet? Svaret kommer vi att söka genom en kvalitativ metod där lokala hälsoplanerare går ut och gör egna iakttagelser.

Lokala insamlingar

Under våren 2008 kommer de lokala hälsoplanerare/samordnare som ingår i projektets arbetsgrupp att göra lokala insamlingar för att beskriva vad som händer på de viktiga kommunikativa arenorna kring unga vuxna i sina respektive kommuner/stadsdelar. Beskrivningarna ger

möjlighet till jämförelser mellan olika områden och möjlighet till fortsatt utveckling av den lokala analysen.

Innehållsanalys

För att ytterligare öka våra kunskaper om riskfyllda påverkbara mekanismer har en fördjupad systematisk innehållsanalys av kunskapsmaterialet påbörjats. Utgångspunkten är grundmaterialet d.v.s. Unga Vuxnas egna utsagor i intervjuer och fokusgrupper. Innehållsanalysen kommer att genomföras och dokumenteras under 2008 med en pågående validering i vetenskaplig litteratur och analys med hjälp av forskarnätverk och referensgrupper.

Kunskapsspridning

Under utvecklingsprocessen har olika informationsmöten med politiker och folkhälsoarbetare i Västra Götaland lett till lokala diskussioner om att starta och utveckla främjande och förebyggande insatser för unga vuxna.

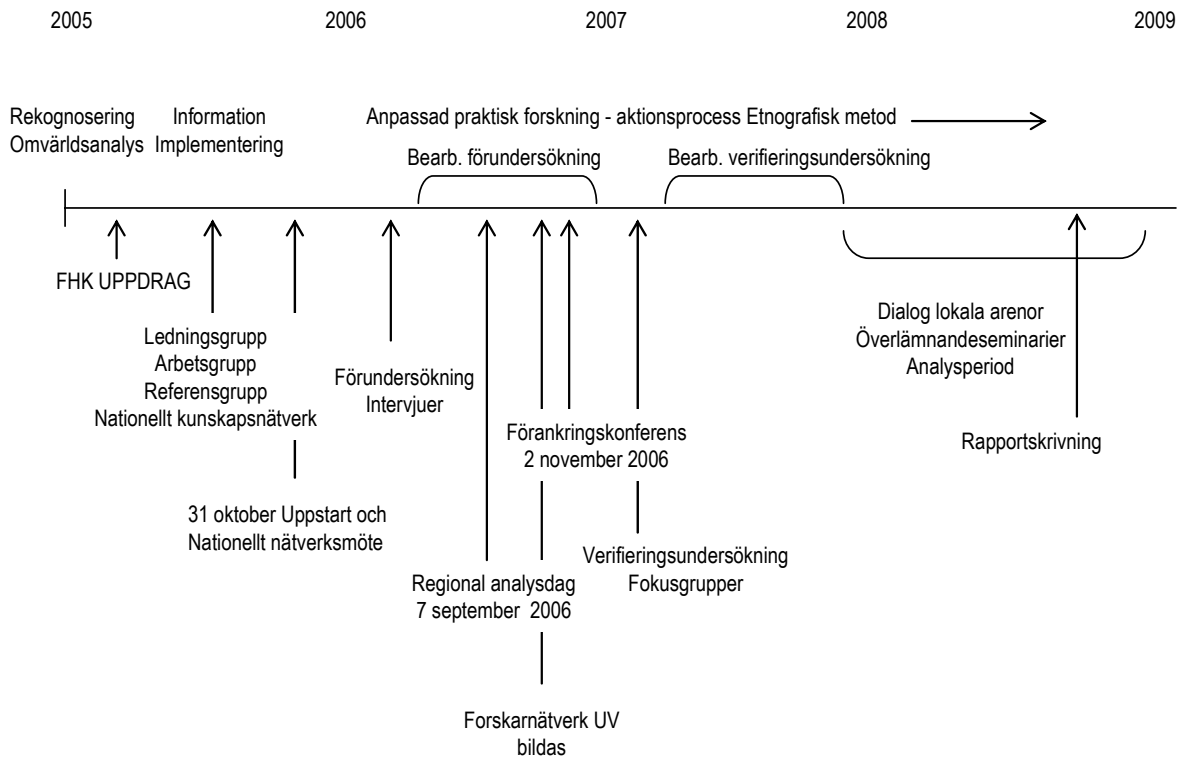
Två studenter vid folkhälsovetenskapliga kunskapscentra har tagit del av visst kunskapsmaterial som underlag till D-uppsatser.

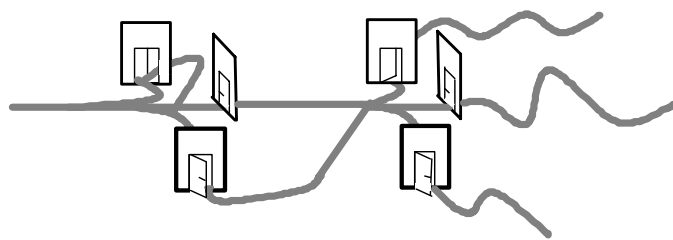
En forskare vid Institutionen för arbetsvetenskap, Göteborgs Universitet har även tagit del av det avidentifierade fokusgruppsmaterialet för att användas som del av avhandlingsarbete.

Olika lokala dialog- och förankringsseminarier kommer att genomföras under 2008. Resultaten från respektive fokusgrupp kommer att ”överlämnas” till de kommuner, skolor och utbildningscentra som deltagit med informanter. Dessa möten är även ett led i den fördjupade analysen.

Lägesrapporten kommer att presenteras och diskuteras vid ett seminarium med det Nationella kunskapsnätverket under våren.

Tidplan

VÄGEN GÅR SÄLLAN RAKT FRAM

Kontaktperson

Lena Samuelsson, Utvecklingsledare/folkhälsa

tel. 031 – 63 06 06, fax 031 – 705 16 60

[lena.samuelsson@vgregion.se](mailto:lana.samuelsson@vgregion.se)